

LOGOPEED III, IV, V

EESSÕNA

See kutsestandard sisaldab asjaomaste institutsioonide poolt kokkulepitud nõudeid logopeedi III, IV ja V kvalifikatsioonile.

Kutsestandardi kavandi koostas Tervishoiu ja Sotsiaaltöö Kutsenõukogu juurde moodustatud logopeedide töörühm koosseisus:

Marika Padrik	Tartu Ülikool
Reet Veenpere	SA TÜK Kõrvakliiniku Kuulmiskeskus
Katrin Laar	AS Lääne-Tallinna Keskhaigla
Ülle Lillipuu	Laagna Lasteaed-Algkool
Merike Pärtel	AS Ida-Tallinna Keskhaigla
Linnu Mae	Tallinna I Internaatkool
Helin Puksand	Tallinna Väike-Õismäe Gümnaasium, Eesti Logopeedide Ühing
Veronika Raudsalu	Tallinna Kõneravi Lasteaed Kannike, Eesti Logopeedide Ühing
Birgit Kaasik	SA Tallinna Lastehaigla, Eesti Logopeedide Ühing

Ajavahemikus 20.01-10.02.2003.a. viidi läbi kutsestandardi kavandi arvamusküsitlus, millesse kaasati 32 haridus-, sotsiaal- ja tervishoiuasutuste esindajat Eesti erinevatest piirkondadest.

Logopeedi III, IV ja V kvalifikatsiooni sisaldava kutsestandardi lõppredaktsiooni koostamisel on eeltoodud töörühm arvestanud kutsestandardi kavandi kohta arvamusküsitlusel tehtud ettepanekuid ja märkusi.

Kutsestandardi koostamisel on arvestatud Communicating Quality 2. Professional Standards for Speech and Language Therapists. The Royal College of Speech and Language Therapists, London, 1996; O.Braun, G.Homburg, J.Teumer, Sprachtherapeutische Berufe. Verlag Modernes Lernen, Dortmund, 1991; M.Grohnfeldt (Hrsg.) Lehrbuch der Sprachheilpädagogik und Logopädie. Selbstverständnis und theoretische Grundlagen. Band 1. Kohlhammer, 2000; Professional Profile of the Speech and Language Therapist, The Standing Liaison Committee of Speech and Language Therapists and Logopedists (CPLOL).

Logopeedi III, IV ja V kvalifikatsiooni sisaldav kutsestandard on koostatud esmakordselt.

Logopeedi III, IV ja V kvalifikatsiooni sisaldav kutsestandard on kinnitatud 09. aprillil 2003. a. Tervishoiu ja Sotsiaaltöö Kutsenõukogu otsusega nr. 11.

Kutsestandardis sisalduvad kutsekvalifikatsioonid on registrisse kantud.

1 KASUTUSALA

- 1) töötajate kvalifikatsiooninõuete määratlemine
- 2) õppekavade, koolitusprogrammide väljatöötamine
- 3) eksaminõuete väljatöötamine, kutsekvalifikatsiooni tõendamine ja hindamine
- 4) aluse andmine rahvusvaheliste kvalifikatsiooni tõendavate dokumentide võrdlemiseks

2 TERMINID

2.1 Kutsekvalifikatsioonisüsteemi terminid

Kutsestandard – dokument, mis määrab kindlaks kutsekvalifikatsioonist tulenevad nõuded teadmistele, oskustele, vilumustele, kogemustele, väärtushinnangutele ja isikuomadustele.

Kutsekvalifikatsioon – antud kutsealal nõutav kompetentsuse tase, mida tunnustatakse kas reguleeritud, ajalooliselt või rahvusvaheliselt kujunenud nõuete alusel.

Kutsekvalifikatsioonisüsteemis on viis taset, kusjuures I tase on madalaim ja V tase kõrgeim. I tase – töötaja täidab tööülesandeid ühesuguses olukorras, on omandanud kutsealasel oskused ja teadmised enamasti kutsealasel väljaõppel, võib vajada juhendamist töö käigus, vastutab oma tööülesannete täitmise eest;

II tase – töötaja täidab tööülesandeid erisuguses olukorras, lisaks enamasti kutsealasel väljaõppel omandatud oskustele ja teadmistele omab vilumust ja kogemust, töötab iseseisvalt, vastutab oma tööülesannete täitmise eest;

III tase – töötaja täidab tööülesandeid erisuguses ja vahelduvas olukorras, lisaks enamasti kutsealasel väljaõppel omandatud oskustele ja teadmistele ning vilumustele ja kogemustele omab meisterlikkust, valmisolekut kutsealaste oskuste ja teadmiste edasiandmiseks, korraldab ressursside jagamist ja teiste tööd ning vastutab selle eest;

IV tase – töötaja täidab analüüsimist ja otsustamist eeldavaid tööülesandeid muutuv olukorras, omab kutsealaseid teadmisi ja oskusi; korraldab ressursside jagamist ja teiste tööd ning vastutab selle eest;

V tase – töötaja täidab teadmiste laiendamist, probleemide lahendamist, teaduslike teooriate ja mõistete rakendamist, olemasolevate teadmiste analüüsimist, süstematiseerimist ja edasiarendamist ning õpetamist eeldavaid tööülesandeid muutuv olukorras, omab laialdasi kutsealaseid teadmisi ja oskusi, korraldab ressursside jagamist ja teiste tööd ning vastutab selle eest.

Kõik kutsed ei eelda kvalifikatsioonitasemete fikseerimist I kuni V tasemeni. Iga konkreetse kutse kvalifikatsioonitasemed, sealhulgas vajaduse korral ka haridusnõuded, määrab kindlaks kutsenõukogu.

Kutseoskused

Üldoskused ja -teadmised – tegevusvaldkondi läbivad nõuded üldistele oskustele ja teadmistele.

Põhioskused ja -teadmised – kutsealal tegutsemiseks vajalikud nõuded oskustele ja teadmistele.

Erioscused ja -teadmised – nõuded oskustele ja teadmistele, mis on seotud spetsialiseerumisega.

Lisaoskused ja -teadmised – soovituslikud oskused ja teadmised, mis toetavad ja laiendavad kutseoskusi või seonduvad lisakvalifikatsiooniga.

Isikuomadused ja võimed – nõuded kutsealal töötamiseks eeldatavatele isiku- ja isiksuslikele omadustele ja füüsilistele võimetele.

Konkreetsete teadmiste ja oskuste tasemete kirjeldused

Algtase – mõistete, faktide ja põhimõtete teadmine; põhiliste töövõtete valdamine.

Kesktaase – mõistete ja faktide tõlgendamine ja võrdlemine, seoste loomine; mitmekesiste töövõtete valdamine.

Kõrgtaase – seostatud faktide alusel analüüsimine, prognoosimine, järeldamine, üldistamine, hindamine; mitmekesiste keerukate töövõtete valdamine.

2.2 Kutsealased terminid

Kõneloome – oma mõtete väljendamine ja teiste isikute mõtete vahendamine keele abil

Mitteverbaalne suhtlemine – teabe edasiandmine kehakeele, viibete, märkide, piltide ja/või esemete abil.

Kõnepuuded – käesolevas dokumendis kasutusel sünonüümina mõistele

kommunikatsioonipuuded, mis haaravad **nii kõne- kui ka keelepuudeid** ja avalduvad järgmiselt:

- õigesti kavandatud ütluse realiseerimise puuded (nt. hääle-, häälduspuuded, kogelus);
- keelevahendite puudulik valdamine, mis avaldub nii kõneloomes (vormipuuded) ja/või kõne tajumisel (sisupuuded);
- eksimused kõneloome eelsel tasandil ehk mõttetasandil (pragmaatikapuuded).

Kõnepuute all käsitletakse nii kõnehäireid (ajutised, mööduva iseloomuga, võimalik kõrvaldada) kui ka kõnepuudeid (kõnefunktsiooni täielik või osaline puudumine, võimalik leevendada või kompenseerida).

3 KUTSESTANDARDIGA SEONDUVAD STATISTILISED KOODID

Eesti Majanduse Tegevusalade Klassifikaatori¹ järgi kuulub logopeedide töö muude tervishoiu sidusalade valdkonda, kood 8514.

Ametite Klassifikaatori² järgi kuulub logopeed 2. pearühma “Tippspetsialistid”, kood 2340.

4 KUTSEKVALIFIKATSIOON

Eesti keeles:	Logopeed III, IV, V
Inglise keeles:	Speech Therapist / Speech- Language Pathologist III, IV, V
Saksa keeles:	Sprachheilpädagoge / Logopäde III, IV, V
Soome keeles:	Puheterapeutti III, IV, V
Vene keeles:	Логопед III, IV, V

5 KUTSEKIRJELDUS

Logopeedi töö eesmärgiks on kommunikatsioonivõime – suulise ja kirjaliku kõne loome ja mõistmisoskuse ning mitteverbaalse suhtlemise parandamine ja/või arendamine.

Logopeedi põhilisteks tööülesanneteks on:

- kõnepuute väljaselgitamine (logopeediline diagnostika);
- kõnepuute ennetamine (preventsioon);
- kõnepuute kõrvaldamine, leevendamine või kompenseerimine;

¹ Statistical classification of economics activities in the European Community (NACE) eestistatud versioon

² International Standard Classification of Occupations (ISCO-88) eestistatud versioon

- kõnepuudega isiku, tema lähedaste ja teiste erialade spetsialistide nõustamine. Kõnepuute väljaselgitamine on protsess, mille käigus uurib logopeed inimese kommunikatsioonioskusi ja teeb kindlaks võimalikud puuded, kaasates vajadusel teisi spetsialiste.

Kõnepuute ennetamine seisneb ühiskonna teavitamises kõneliste erivajadustega inimeste probleemidest, riskirühmade väljaselgitamisest ja kõnekeskkonna kujundamisest. Kõnepuute kõrvaldamine, kompenseerimine või leevendamine toimub kõnearendusliku (kõneteraapilise) õpetuse käigus. Paljude kõnepuute puhul on vajalik ka teiste spetsialistide abi.

Logopeediline töö on sisult ja meetoditelt kliendi psühholoogilis-pedagoogiline suunamine ja mõjutamine.

Logopeediline töö on rehabilitatsiooni osa, mille eesmärgiks on aidata kõnepuudega inimesel (re)integreeruda igapäevasesse ellu.

Logopeed töötab nii laste kui täiskasvanutega haridus-, tervishoiu- ja sotsiaalasutuses või erapraksises.

Logopeed võib spetsialiseeruda ravi- ja/või rehabilitatsiooniasutuses või koolis ja/või koolieelses lasteasutuses töötavaks logopeediks.

Logopeedilt eeldatakse empaatia-, analüüsi- ja otsustusvõimet, usaldusväärset, pingetaluvust ja loomungilisust. Logopeedil peavad olema head meeskonnatöö- ja suhtlemisoskused. Ta peab valdama veatut emakeelt nii kõnes kui kirjas. Vajalik on pidev enesetäiendamine.

Logopeedi III kvalifikatsiooni taotlemise eelduseks on erialase kõrghariduse olemasolu. Ravi- ja/või rehabilitatsiooniasutuses töötaval logopeedil (vt p. 6.3.1) on nõutav praktika läbimine meditsiini- ja/või rehabilitatsiooniasutuses. Koolis või koolieelses lasteasutuses töötaval logopeedil (vt p. 6.3.2) on nõutav praktika läbimine koolis või koolieelses lasteasutuses.

Logopeedi IV kvalifikatsiooni taotlemise eelduseks on erialane kõrgharidus ja töökogemus 5 aastat ning erialase täiendkoolituse läbimine.

Logopeedi V kvalifikatsiooni taotlemise eelduseks on erialane kõrgharidus ja töökogemus 10 aastat, erialane täiendkoolitus, teaduslik-metoodiliste uurimuste ning ettekannete esitamine ja/või avaldamine.

6 KUTSEOSKUSNÕUDED

6.1 Üldoskused ja -teadmised

- 6.1.1 Majandus
- 6.1.2 Haridus-, sotsiaal- ja tervishoiupoliitika - III, IV algtaase; V kesktase
- 6.1.3 Õigusaktid
 - 1) kutsealast tegevust puudutavad Eesti Vabariigi õigusaktid
 - 2) rahvusvahelised õigusaktid
 - 3) tööõigus
- 6.1.4 Töökeskkond ja tervishoid
- 6.1.5 Meeskonnatöö
- 6.1.6 Keeleoskus (vt lisa A)
 - 1) emakeel - kõrgtaase
 - 2) eesti keel – kõrgtaase
 - 3) esimene võõrkeel – kesktase
 - 4) teine võõrkeel – algtaase
- 6.1.7 Arvuti kasutamine – moodulid AO1-AO7 (vt lisa B)
- 6.1.8 Teadusliku uurimistöö alused

6.2 Põhioskused ja -teadmised

6.2.1 Psühholoogiaalased teadmised

- 1) tunnetuspsühholoogia ja käitumise regulatsioon – III algtase; IV, V kesktase
- 2) pedagoogiline psühholoogia – III kesktase; IV, V kõrgtase
- 3) arengupsühholoogia – III kesktase; IV, V kõrgtase
- 4) erivajadustega inimeste psühholoogia – III kesktase, IV, V kõrgtase
- 5) õpiraskuste psühholoogia – III kesktase; IV, V kõrgtase
- 6) kõnetegevuse psühholoogia – III kesktase; IV, V kõrgtase
- 7) neuropsühholoogia – algtase
- 8) psühhoteraapia alused

6.2.2 Meditsiinalased teadmised – kesktase (v.a. p. 7)

- 1) inimese anatoomia, füsioloogia ja patoloogia
- 2) neurofüsioloogia ja neuroloogia
- 3) geneetika
- 4) psühhopatoloogia
- 5) kuulmis- ja kõneelundite anatoomia, füsioloogia ja patoloogia
- 6) foniaatria
- 7) ortodontia - algtase

6.2.3 Keeleteaduslikud teadmised - kesktase

- 1) eesti keele hääliku-, vormi- ja lauseõpetus ning sõnamoodustus
- 2) tekstiõpetus ja pragmaatika

6.2.4 Pedagoogika- ja eripedagoogikaalased teadmised ja oskused – III kesktase; IV, V kõrgtase

- 1) erivajaduste määratlemine (identifitseerimine)
- 2) õppe jõukohastamine
- 3) eesti keele õpetamine erivajadustega lastele
- 4) alushariduse erimetoodika

6.2.5 Logopeediaalased teadmised ja oskused – III kesktase; IV, V kõrgtase

- 1) logopeedia ajalugu
- 2) logopeedi eetika
- 3) kõnepatoloogia tunnused
- 4) kõnepuute klassifikatsioonid
- 5) logopeedilise töö korraldus, printsiibid ja dokumentatsioon
- 6) kõne uurimine: meetodid, võtted, vahendid, strateegia ja taktika, hinnangu andmine
- 7) kõnearendus
- 8) hääldepuuded ja häälikuseade
- 9) häälepuuded ja hääleteraapia
- 10) kõne arengu puuded, nende diagnostika ja korrigeerimine: düslaalia, spetsiifiline kõne arengu puue (alaalia), vaimse ja/või sensoorse arengu puuetest tingitud alakõne
- 11) tsentraalsed kõnepuuded: afaasiad, düsartriad
- 12) rinolaalia ja rinofoonia
- 13) kõne voolavuse puuded
- 14) kirjaliku kõne puuded
- 15) vaimupuudega inimeste kõne ja selle arendamine
- 16) kuulmis- ja/või nägemispuuetega isikute kõne ja selle korrigeerimine
- 17) psüühikahäiretega kaasnevad kõnepuuded
- 18) kakskeelsus ja selle mõju kõne arengule
- 19) kõnet asendavad ja toetavad kommunikatsioonimeetodid

- 6.2.6 Suhtlemine – III kesktase; IV, V kõrgtase
- 6.2.7 Nõustamine – III, IV kesktase; V kõrgtase
- 6.2.8 Juhendamine - III, IV nõue puudub
- 6.2.9 Koostöö teiste erialade spetsialistidega

6.3 Erioskused ja -teadmised

- 6.3.1 Ravi- ja/või rehabilitatsiooniasutuses töötav logopeed
 - 1) logopeediline töö meditsiini valdkonnas: diagnostika, nõustamine, teraapia ja selle tulemuslikkuse hindamine, rehabilitatsioon
 - 2) kõnehälvete kliiniliste aspektide tundmine
 - 3) töö erinevas eas patsientidega
 - 4) neelamishäired ja nende teraapia
- 6.3.2 Koolis või koolieelses lasteasutuses töötav logopeed
 - 1) logopeedilise töö eesmärgid haridusvaldkonnas: kõneliste erivajaduste kindlaksmääramine – sobiva õppevormi otsimine ja individuaalse arengu- (õppe-)kava koostamine, nõustamine, kasvatamine, õpetamine ja teraapia

6.4 Lisaoskused ja –teadmised

- 6.4.1 Keeleteaduse alused
- 6.4.2 Eesti keele didaktika
- 6.4.3 Lastekirjandus
- 6.4.4 Viipekeele alused
- 6.4.5 Füsioteraapia alused
- 6.4.6 Taastusravi alused
- 6.4.7 Paranduskasvatuse alused
- 6.4.8 Matemaatika, loodus- ja ühiskonnaainete õpe erivajadustega lastele
- 6.4.9 Matemaatika didaktika
- 6.4.10 Projektitöö

6.5 Isikuomadused ja võimed

- 1) empaatia
- 2) analüüsivõime
- 3) otsustusvõime
- 4) usaldusväärsus
- 5) pingetaluvus
- 6) loomingulisus
- 7) koostöövõime

7 KEHTIVUSAEG

Kutsestandard kehtib 4 aastat. Vastavalt vajadusele võib kutsestandardit muuta enne kehtivusaja lõppu.

KEELTE OSKUSTASEMETE KIRJELDUSED

Alljärgnevides nõuetes on lähtunud Eesti Vabariigi keeleseaduses kasutatavatest keeleoskustasemetest, laiendades samad nõuded võõrkeelele.

Eristatakse kolme keeleoskustaset:

Algtase – keele piiratud suuline ja elementaarne kirjalik oskus. Isik tuleb toime tuttavates keelekasutusolukordades, saab aru selgest kõnest igapäevaelu puudutavatel teemadel, mõistab üldjoontes lihtsama teksti sisu ning oskab täita lihtsaid tüüpdokumente ja kirjutada lühikesi tarbetekste.

Kesktaase – keele suuline ja piiratud kirjalik oskus. Isik tuleb toime mitmekesisetes keelekasutusolukordades, saab aru normaalse tempoga kõnest, mõistab raskusteta igapäevaelu kajastavate tekstide sisu, suudab kirjutada oma tegevusvaldkonda puudutavaid tekste.

Kõrgtaase – keele suuline ja kirjalik oskus. Isik väljendab ennast vabalt, sõltumata keelekasutusolukorrast, saab aru ka kiire tempoga kõnest, mõistab raskusteta keerulisemate tekstide sisu, suudab kirjutada stiililt ja funktsioonilt erinevaid tekste.

ARVUTI KASUTAMISE OSKUS

Arvutikasutaja oskustunnistus – AO (ECDL/ICDL – The European Computer Driving Licence/The International Computer Driving Licence) tõendab selle omaja praktilisi põhioskusi laiatarbe tarkvara kasutamisel. (AO tunnistuse omamine ei ole kutsekvalifikatsiooni taotlemisel kohustuslik.)

7 moodulit:

AO1 – Infotehnoloogia põhimõisted ja infoühiskond

AO2 – Arvuti kasutamine ja failihaldus

AO3 – Tekstitöötlus

AO4 – Tabelitöötlus

AO5 – Andmebaasid

AO6 – Esitlus

AO7 – Informatsioon ja kommunikatsioon

AO1 INFOTEHNOLOOGIA PÕHIMÕISTED JA INFOÜHISKOND

1. Põhimõisted
2. Riistvara
3. Mälu
4. Tarkvara
5. Arvutivõrgud
6. Arvutid igapäevaelus
7. Infotehnoloogia ja ühiskond
8. Turvalisus, õiguskaitse ja seadusandlus
9. Infotehnoloogia ja Eesti

AO2 ARVUTI KASUTAMINE JA FAILIHALDUS

1. Elementaarioskused
2. Töölaud
3. Failihaldus
4. Failide lihtne redigeerimine
5. Prindihaldus

AO3 TEKSTITÖÖTLUS

1. Alustamine
2. Põhioperatsioonid
3. Kujundamine (vormindamine)
4. Dokumendi viimistlemine
5. Printimine
6. Muud oskused

AO4 TABELITÖÖTLUS

1. Elementaarioskused
2. Põhioperatsioonid
3. Valemid ja funktsioonid
4. Kujundamine (vormindamine)
5. Diagrammid ja objektid
6. Printimine

AO5 ANDMEBAASID

1. Alustamine
2. Andmebaasi loomine
3. Vormi kasutamine
4. Informatsiooni otsimine
5. Aruanded

AO6 ESITLUS

1. Elementaarskused
2. Põhitegevused
3. Vormindamine
4. Graafika ja diagrammid
5. Printimine ja levitamine
6. Slaidiseansi efektid
7. Slaidiseansi vaatamine

AO7 INFORMATSIOON JA KOMMUNIKATSIOON

1. Veebi kasutamise elementaarskused
2. Veebis navigeerimine
3. Otsing veebis
4. Järjehoidjad (bookmarks)
5. Elektronposti kasutamise elementaarskused
6. Kirjavahetus
7. Adresseerimine
8. Postkasti haldamine
9. Listid ja uudisgrupid